Pep Solà és un dels homes que millor coneix el poeta Joan Vinyoli. Durant tres anys va treballar en la biografia 'La bastida dels somnis', que ens ajuda a resseguir les traces de Vinyoli. Hi parlem ara que se celebra el centenari del naixement del poeta.

Pep Solà (Santa Coloma de Farners, 1961) ha tingut accés sense restriccions al fons documental del poeta Joan Vinyoli per escriure la biografia *La bastida dels somnis. Vida i obra de Joan Vinyoli* (CCG edicions). Solà, matemàtic de formació i lector de poesia per vocació, de tarannà discret, perseverant i perfeccionista, aconsegueix una obra minuciosa i original també, que s'ha convertit en un volum de referència per a tots aquells que es vulguin acostar a la poètica de Vinyoli.

A més, en aquesta entrevista Solà es mostra combatiu amb opinions com les que ha expressat recentment el també poeta Joan Margarit, i denuncia el perjudici que va suposar per a Vinyoli no conrear el realisme social als anys seixanta.

Pep Solà va llegir per primera vegada Vinyoli quan tenia vint anys. No el va entendre a fons d'entrada, però li va arribar d'una manera tan especial, que hi va tornar una vegada i una altra. També el va lligar profundament a Vinyoli el fet de descobrir que el poeta havia estat vinculat a Santa Coloma de Farners, el seu poble.

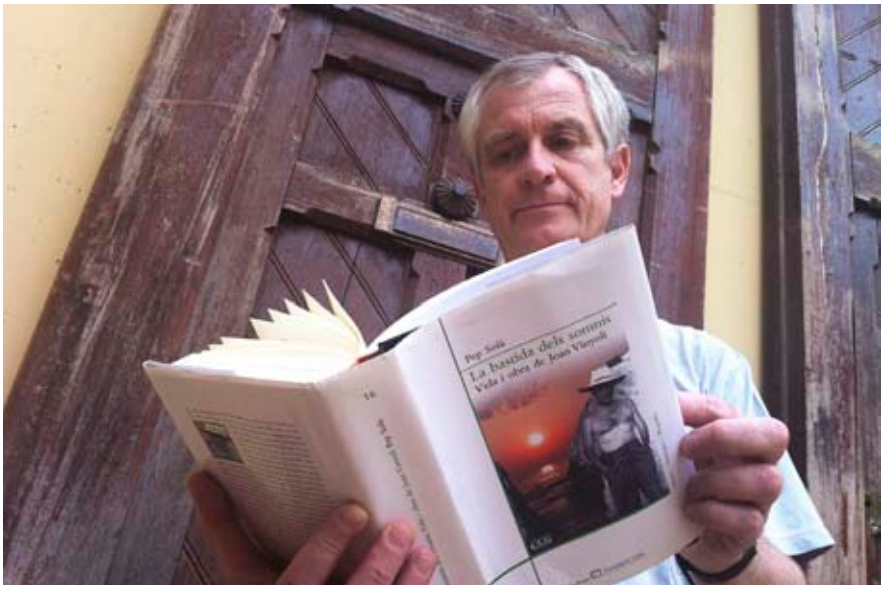

"Vinyoli era un Hölderlin modern, del segle XX"

—Què ha significat Vinyoli per a vós?

—Doncs una experiència emocional i intel·lectual molt forta. Els seus poemes t'interpel·len molt directament, perquè és molt comunicatiu i autèntic, i et redimensionen la pròpia experiència vital. Vinyoli t'ensenya a mirar la natura, a estimar i fins i tot diria que a morir. A més, Vinyoli m'ha conduït i ha mediatitzat la meva experiència poètica. Ell m'ha portat als romàntics alemanys (Hölderlin, Novalis, Rilke…), als anglesos (Shakespeare, Shelley, Eliot…), als italians (Ungaretti, Pavese, Leopardi…), als orientals com Li Po, als castellans (Sant Joan de la Creu, Cernuda…) i, és clar, a la tradició catalana. Seguint Vinyoli sempre arribes a bon port.

—Quan vau fer la descoberta de Vinyoli, el 1980, ell era viu encara. El vau conèixer?

—Cap a l'any 1982, amb un company, en Josep M. Casas, vam pensar d'anar-lo a conèixer i entrevistar-lo per a la revista local *Ressò*, on col·laboràvem, però no gosàvem molestar-lo i sempre ajornàvem la trucada. Al 1984 se'ns va morir. Ho vaig lamentar molt, i l'interès per Vinyoli no va fer més que créixer. Més endavant vaig tenir ocasió de conèixer la seva germana, la Carmen. Hi vaig mantenir una relació epistolar. Es va morir fa pocs mesos. També tinc relació amb els fills del poeta. Aquest interès va fer que el 2004, coincidint amb els noranta anys del naixement de Vinyoli i els vint anys de la seva mort, Sam Abrams, Xavier Macià i d'altres vam organitzar el Primer Simposi Internacional Joan Vinyoli a Santa Coloma de Farners.

—I com esdeveniu el biògraf de Joan Vinyoli?

—Va ser el 2007 que la Fundació Valvi, de Girona, em va concedir una beca per fer un estudi sobre Vinyoli. Jo podia triar la temàtica, però de seguida vaig pensar d'escriure la seva biografia. Perquè em permetia cobrir un buit i, d'altra banda, jo sóc un autodidacte, no sóc pas filòleg, sóc matemàtic de formació. Una biografia és un gènere més interdisciplinari, i per l'interès que feia anys que tenia per la vida i obra de Vinyoli em va semblar que estava en bones condicions per fer-la. M'hi vaig passar tres anys.

—Quin va ser el procés?

—Vaig començar contactant amb totes les persones que vaig poder i que havien conegut Vinyoli, per recollir el seu testimoni personal. Eren les persones que

me'n podien explicar coses i en molts casos conservaven correspondència del poeta. També vaig consultar la bibliografia disponible, bona part de la qual ja coneixia. Quan donava per gairebé acabada la biografia, es va morir la muller de Vinyoli, la Teresa Sastre. Era l'any 2008. Aleshores els fills van cedir el fons a Santa Coloma de Farners i em van confiar la custòdia del fons documental. I amb tot el material a l'abast vaig poder estudiar tots els papers de Vinyoli. És per això que la biografia, que en un primer moment havia de tenir unes tres-centes pàgines, finalment en té més de cinc-centes.

—Quines aportacions feu al coneixement de la poesia de Vinyoli amb la biografia *La bastida dels somnis*?

—En el text queda ben clar que l'obra és la crònica lírica d'una intensa combustió vital en tots els ordres de l'experiència humana: l'amor, la mort, la comunió amb la natura, els somnis, els records, l'experiència creativa… I també es posa de manifest aquesta cosa tan forta de Joan Vinyoli, el qual se'ns apareix com una persona condemnada a ser poeta: és poeta com a obediència a un destí, a una crida. I això és el que donava sentit a la seva vida. Aquesta experiència profunda fa que Vinyoli tingui alguna cosa d'inabastable. El veig com un Hölderlin modern, del segle XX. Tots dos van viure sense prevencions, a pit descobert.

—*La bastida dels somnis* és un títol que ja diu molt de l'enfocament de la biografia.

—És tret d'un vers d'un poema de Vinyoli, "Última carta". És un poema de naufragi, com molts de la seva obra, però després del naufragi sempre ve el rescat, ja sigui per via de la paraula o dels afectes personals. Em va agradar com a títol perquè els somnis em serveixen en el doble sentit del terme: els somnis d'adormit (Vinyoli tenia una vida onírica molt potent), però, sobretot, el somni com a desig i anhel. Vinyoli era un home vitalista i anhelant. Sempre anhelava alguna cosa i apuntava cap a una "vida més alta". Això respon a l'enyorança de plenitud i de la qual només ens són concedits alguns "besllums de permanència feliç". I, certament, Vinyoli va alçar la seva immensa obra des de la bastida dels seus anhels o somnis. I tot això a partir de la seva divisa: "He de fer alguna cosa de la meva pobresa". Es tractava de la

GUILLERMINA PUIG

Joan Vinyoli a la seva cambra, l'any 1980, amb un retrat de Hölderlin a la paret.

consciència d'una pobresa existencial per arribar a la vida més alta: i aquesta cosa que havia de fer va ser la poesia.

—I aquest aspecte d'un Vinyoli compromès amb l'ésser humà?

—La poesia de Vinyoli no responia als postulats de l'època, el realisme social. I això ho va partir molt. Perquè, efectivament, ell estava compromès amb l'ésser humà.

—Com va pagar el fet de no combregar amb el realisme social?

—Joquim Molas i Josep Maria Castellet, i també Joan Triadú, consideraven la poesia de Vinyoli conservadora i antihistòrica, poc engatjada, i el van minoritzar a les seves antologies dels anys seixanta. Però ell, que va intentar en un cert moment acostar-se a aquests postulats del realisme social, no en sabia. A ell li sortia una poesia indagatòria de la condició humana, de la interpretació dels misteris vitals i de les revelacions. Ell seguia una via personal que no va ser entesa pels crítics de l'època i va patir molt la indiferència i rebuig que van causar els llibres *El Callat* (1956) i *Realitats* (1963). Es va sentir marginat i foragitat del sistema literari.

—Com definiríeu la seva espiritualitat? Recentment, Joan Margarit, en el pròleg de l'antologia que ha publicat amb Proa, no parla d'espiritualitat sinó de religió i metafísica.

—En Vinyoli no podem separar la realitat quotidiana i el realisme de la transcendència i l'espiritualitat. La seva poesia ens porta amunt i avall, des de l'esfera del terrenal a l'espiritual i viceversa, i aquesta és la seva força. Crec que l'error de Margarit, en aquest pròleg, és fer una lectura restringida de Vinyoli. Estic d'acord que la millor porta d'accés a Vinyoli són els llibres dels anys setanta, fins a *El griu*, o sigui els del realisme dramàtico-existencialista, però a partir d'aquí el lector ha d'anar enrere per trobar la meravella que és *El Callat*, i que Margarit obvia incomprensiblement, i ha d'anar endavant per trobar la resolució del projecte líric de Vinyoli en els darrers llibres, *Domini màgic* i *Passeig d'aniversari*. A més, en aquest camí ha de poder trobar els imprescindibles *Llibre d'amic* i *Cants d'Abelone*, els quals Margarit també ignora. Només així podem entendre la grandesa de Joan Vinyoli.

—Margarit es posiciona clarament contra l'obra completa de Joan Vinyoli i en defensa només un centenar de poemes.

—Potser Margarit creu que la poesia ha de ser una suma de poemes eficaços, que arribin de seguida al lector i l'emocionin, però en Vinyoli hi ha molt més, la cosa és més complexa, hi ha un afany totalitzador i per això la seva obra ens apareix com un edifici ben articulat i complet. Amb tots els respectes, crec que el Vinyoli de Margarit és un bon Vinyoli però escapçat. Com deia, en Vinyoli no podem separar realisme i metafísica. Per exemple, en el poema "Hora lacustre", de l'etapa mal anomenada realista, hi ha un dels versos més commovedors de Vinyoli i correspon a un dels naufragis més

radicals de la literatura universal: "He naufragat en l'ésser", diu, i és un vers absolutament metafísic. També se'm fa estrany d'aquest pròleg el to que utilitza en alguns moments, per exemple quan s'entreté a esmenar-li poemes… Trobo que és molt agosarat per part d'un poeta esmenar-ne un altre. I encara no ho havia vist mai en un pròleg. O quan es recrea explicant vivències personals que no han deixat senyals comprovables en l'obra. Amb tot, confio i desitjo que el pròleg i l'antologia siguin d'utilitat i afavoreixin que els lectors de Margarit puguin accedir a la poesia de Vinyoli.

—Què hi ha més enllà d'un conjunt de poemes eficaços?

—Tot un projecte d'articulació de l'obra, que es revisita a ella mateixa i es renova contínuament, un projecte totalitzador d'una ambició literària inaudita. Vinyoli no en té prou de fer un bon poema, cada vegada que fa un poema sent que posa una peça més en el conjunt de la seva obra. Per això, en cada llibre ressona la resta de l'obra. I exemple d'això que dic és el poema "Domini màgic": no sabem ben bé què vol dir, però et situa en una atmosfera d'encantament líric arravatador, i quasi cada vers remet a algun moment de la seva obra. Això ja ho apunta Casasses en el seu pròleg.

—Per què és tan important *El Callat*?

—*El Callat* és un dels llibres més interessants que ha donat la literatura catalana i europea, fins on jo conec. Per aquest llibre sol, Vinyoli ja mereixeria passar a la història de la literatura, com han fet altres poetes amb obra breu. Comença amb els versos: "Jo no sóc més que un arbre que s'allunyà del bosc, / cridat per una veu de mar fonda" i acaba amb el poema "Gall". És d'una volada espiritual i d'una riquesa de significats difícil de verbalitzar. És lírica pura. És d'un vertigen líric brutal. Val més llegir-lo que parlar-ne, per no espatllar-ho. I és molt recomanable sentir a dir els poemes del llibre a l'Anna Maluquer. El mateix títol ja dóna problemes: el Callat no és Déu que calla davant les preguntes dels homes. Xavier Macià i Ferran Carbó diuen que el Callat fa referència a l'àmbit líric del poeta. Per a mi és un llibre fonamental. Jo crec que enguany, que és l'any del centenari, servirà també per reivindicar la importància d'aquest llibre. A més, el pròleg que hi va fer Vinyoli és un dels millors tractats de poètica que conec i demostra que si Vinyoli hagués tingut temps d'escriure sobre poètica hauria fet aportacions de primer ordre.

—I sobre la poesia dels darrers anys, què en penseu? Compartiu la visió d'Enric Casasses del pròleg de la *Poesia completa* (Labutxaca), que considera l'últim Vinyoli un savi, un màgic?

—Sí, en la poesia dels darrers anys, en la maduresa del poeta, l'element màgic s'imposa, tot i que ja és present en bona part de l'obra, i la tensió del conflicte vital queda esmorteïda. És la resolució final de l'obra, que acaba amb una impetuosa fecunditat creativa. Fixa't que ho fa amb tres llibres molt diferents: el 1983 publica *Cants d'Abelone* (proper a la poesia mística), i el 1984 *Domini màgic* (on reprèn tots els temes constants de la seva poesia, però d'una manera no dramàtica, fent èmfasi en el poder d'encantament de la paraula i que va aprendre de Shakespeare) i *Passeig d'aniversari* (que són poemes narratius llargs i meditatius). Crec que és per això que Casasses posa Vinyoli al costat de Beethoven i Rembrandt, perquè tots tres són grans creadors i en la maduresa han tingut una creativitat desbordant.

Montserrat Serra

Any Vinyoli, més lectors per a Vinyoli

Amb motiu del centenari del naixement de Joan Vinyoli, la Generalitat de Catalunya ha declarat aquest 2014 Any Vinyoli. Es tracta d'una celebració modesta si la comparem amb el fastuós Any Espriu, però el pretext serveix per fer visible un poeta poc considerat durant dècades, que avui se'ns descobreix com un dels grans referents de la poesia catalana del segle XX. Jordi Llavina, comissari de l'Any Vinyoli, explica els objectius d'aquesta efemèride:

"L'objectiu primordial és que Vinyoli sigui un autor més llegit que no ho és. I volem que el nom de Vinyoli sigui associat al d'un gran poeta, perquè som uns convençuts de les bondats de la seva poesia. Per això la seva poesia mereix ser coneguda. Per fer-ho possible, disposem d'una sèrie de grans esdeveniments, entre els quals trobem el 1r Festival Domini Màgic de poesia, que es va organitzar a Santa Coloma de Farners el 4 d'abril; La festa del centenari a l'Arts Santa Mònica el 3 de juliol; el II Simposi Internacional Joan Vinyoli de finals d'any; els dos actes sobre la poesia de Joan Vinyoli que se celebraran a València el mes d'octubre, etc. Més enllà, hi trobem diverses edicions tant de la poesia completa (en edició de butxaca, un volum imprescindible i a l'abast de tothom per descobrir Vinyoli) i altres edicions com la d'Anna Carreras sobre Vinyoli, a partir del llibre de Vicenç Altaió *Santa follia de ser càntic*, o el treball que prepara Josep Piera sobre la seva relació amb el poeta, o el text dramàtic que escriu Sebastià Alzamora sobre la relació de Vinyoli amb Blai Bonet a començament dels anys vuitanta a Santanyí. Ara, per damunt de tot, els esdeveniments més importants són aquells, petits, que s'organitzen a tot arreu. Cada setmana hi ha quatre o cinc actes."

"Joan Vinyoli no era un poeta difícil. Acabem de passar l'Any Espriu i Espriu sí que el podríem considerar un poeta difícil, perquè la seva poesia no parteix de la vida sinó que parteix de la cultura (de la tradició greco-llatina, de la càbala…). Però la poesia de Vinyoli parteix de la vida! Quan el llegeixes et diu coses que et concerneixen, que t'arriben. I els seus referents i símbols són clars. És un poeta que s'entén i s'entén profundament."

"Si em demaneu que faci tres recomanacions, doncs us proposo: d'entrada els itineraris que es fan sobre el poeta a Santa Coloma de Farners i a Begur, dos territoris que juntament amb Barcelona conformen el seu triangle vital. Després, recomano el II Simposi Internacional Joan Vinyoli, que se celebrarà del 18 al 21 de desembre a Santa Coloma de Farners. Finalment, us recomano la Festa del centenari, aquest dimecres 3 de juliol a l'Arts Santa Mònica: poemes dits i musicats per Sílvia Bel i Sílvia Comes, Xavier Múrcia, Núria Candela, Bikimel…"